

Сураи Ҷосияҳ

45-уми Қуръон буда, ба ғайри ояти 14-ум, ки дар Мадина ваҳй шудааст, дигар ҳама дар Макка нозил шуда, аз 37 оят иборат аст.

Сураи «Ҷосияҳ» баъди сураи «Духон» нозил шуда, мисли ҷамиъи сураҳои дар Макка ба ҳазрати Муҳаммад (с) ваҳйгардида, ақоиди исломиро дар бар гирифта, онро дар ҳар як инсонӣ соҳибтафаккур комилу пурра месозад. Масъалаи муҳимме, ки ин сураи карим бештар атрофи он давр зада, онро аз ҳар ҷиҳат барои хонанда рӯшан месозад, ин ваҳдонияти Аллоҳ субҳонаҳу ва таъолост.

Дар ибтидои сура дар боби Қуръон ва масдари асосии он, ки Аллоҳ таъолост, бо зикри якчанд сифатҳои зотии Ӯ таъоло сухан меронад. Гуфта мешавад, ки лутфи беинтиҳои Парвардигор аст, ки Қуръонро барои бандагон нозил намуд. Қуръон худ нурест, ки роҳи онҳоро чунон мунаввар месозад, ки саранҷом онҳоро ба сӯи саодати ҳар ду дунё мебарад. Баъдан баъзе аломатҳои кавния (олам), ки рӯи олам кушод доман паҳн кардаанд, зикр мешаванд. Яъне дар осмонҳо ва Замин дар офариниши башару дигар махлуқот чӣ андоза аломатҳо вучуд дорад ва мисли пайи ҳам омадани шабу рӯз, мусаххар будани бодҳою боронҳо ва ғайра.

Хулоса, ҳамаи ин аломатҳо шоҳиданду бо маъною лафзи худ ба бузургии Аллоҳ таъоло ва ба қудрату ваҳдонияти Ӯ таъоло барои шахси ҳушманд гӯё суханкунандаву ишораткунандаанд.

Сипас, сари мушрикони дурӯғ пиндорандаи Қуръону Расули Аллоҳ (с) ва баъсу нушур сухан меравад. Ин тоифа нафарҳое ҳастанд, ки оятҳои Қуръонро, ки равшану ошкоранд, мешунаванд, вале аз онҳо дарси ибрат намегиранд ва боз кибру ғуруру туғён варзида, дар ботлоқи куфр фурутар рафтаанд, Қуръон чунин мардумро бим медиҳад, ки шояд ба худ биёянд, вагарна дар азоби алим (аламовар)-у дар қазри қаҳим боқӣ мемонанд.

Неъматҳои беинтиҳои Аллоҳ таъоло, ки ба бандагонаш арзонӣ додааст, ёд мешавад, ки бандаҳо шукри онҳоро ба ҷо биёранд ва яқин кунанд, ки Аллоҳ таъоло ба танҳоияш холиқи ин неъматҳост. Донанд, ки Ӯ таъоло ҳам зоҳир аст ва ҳам ботин ва ҷуз Ӯ дигар розику неъматдиҳандае нест.

Сура бо услуби хоси худ ба хотири панд додани мардум бо овардани мисолҳои мушаххас ва далелҳои раднашаванда чанд нуқтаро ба миён мегузорад. Аз ҷумла: а) ҳурмату иқром кардани Аллоҳ таъоло Бани Исроилро бо навъи неъматҳо ва дар муқобили

ин меҳрубонӣ гуноҳ содир кардани онҳо; б) даъвати расулони Аллоҳ онҳоро ва саркашӣ кардани тоғиҳо; в) аз баробар набудани гунаҳкору нақӯкор назди адли Парвардигор; г) аз ин, ки ҳеҷ гоҳ мартабаи гунаҳкор чун нақӯкор гардонида намешавад ва ҳар кадом вобаста ба амали худ подошу ҷазо мегиранд.

Ин ҳама зикршудаҳо, иншоаллоҳ, баёни худро дар ин сура меёбанд. Баъд аз он сабаби гумроҳии мушрикони аз ин, ки онҳо хоҳиши нафси худро ҳамчун илоҳ гирифта, онро маъбудии худ донистанду бо ҳамин худро ворида нори Ҷаҳаннам сохтаанд, баён мешавад. Яъне онҳо дар баробари чунин далелҳои равшани қуръонӣ чун кӯр чашмонашонро пӯшиданду роҳи ҳақро наёфтанд...

Дар хотимаи сура омада, ки рӯзи қиёмат мардум ба ду гурӯҳ тақсим мешаванд. Ва аз рӯи адли илоҳӣ подоши мувофиқ гирифта, фирқае ба Ҷаннат ва фирқае ба Ҷаҳаннам дохил мешаванд.

«Ҷосияҳ» - (тарси шадид) номидани сура барои он аст, ки чун мардум ба аҳволи пурдаҳшати қиёмат рӯбарӯ меоянд, ки интизораш набуданд, дарк мекунанд, ки ногузир ҳисоби амалҳо сурат мегирад, аз тарсу ҳарос сари зону нишате, ҳайронӣ дар андеша мешаванд, ки чӣ гуна аз ҳисоб мегузашта бошем? Он рӯз чунон рӯзест, ки тамоми уммат ба сӯи номаи аъмолашон хонда мешаванд ва онҳо аз ин ларза ба тан доранд, ки номаи аъмоли онҳо ба дасти росташон дода мешавад ё ба дасти чапашон. Аз даҳшати ин лаҳзаи сарнавиштсоз ҳатто мӯи сари кӯдакон сафед мегардад. Чунин рӯзро рӯзи ҷосияҳ, яъне дар тарсу ҳарос андозанда гӯянд.

Иншоаллоҳ, ин буд назари кӯтоҳе ба мундариҷаи ин сураи муборак.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим.

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

Ҳа, Мӣм. 1.

1. Ҳо, мим. (маънои ин ҳарфҳоро танҳо Худованд медонад.)

Чунон ки дар сураҳои қаблӣ изҳор дошта будем, онҳо ҳарфҳои ҷудогонаанд. Назди аҳли суннат вал ҷамоъа тафсир намешаванд, ҳамчун сир маъноӣ онҳо танҳо маълуми Аллоҳи ягона аст. Дар сураи «Бақара» ин масъала муфассалтар баён шудааст ва танбеҳ бар он аст, ки Қуръон бо чунин тарзи нигориш мардумро оқиз гардонидааст.

تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾

Таъзилу-л-китāби миналлоҳи-л-Ъазизу-л Ҳаким. 2.

2. Фурӯ фиристодани ин Китоб аз тарафи Аллоҳи ғолибу боҳикмат аст.

Мурод аз ин китоб Қуръон аст. Яъне Қуръон аз тарафи Аллоҳе, ки дар мулки худ ғолиб асту чӣ навъе, ки хоҳад, онро тасарруф мекунад ва дар кори худ ҳакиму доноӣ, фиристода шудааст. Ҳар иродае аз сӯи Аллоҳ таъоло содир шавад, чун нузули Қуръон ва ғайра барои ҳикмату маслиҳати бандагон аст.

Ояти зер аз далелҳои ваҳдонияту қудрати Ӯ таъоло хабар медиҳад.

إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾

Инна фи-с-самāвāti ва-л-арзӣ ла айāti-л лил муъминин.3.

3. Батаҳқиқ, дар осмонҳо ва Замин барои муъминон нишонаҳои вуҷуди Парвардигор ҳаст.

Албатта, барои муъминоне, ки ба вуҷуду ваҳдонияти Аллоҳ таъоло бовар доранд тасдиқ мекунад, дар Осмону Замин аломатҳои ҳастанд, ки ба ваҳдонияту қудрати Аллоҳ таъоло далолаткунандаанд. Зарурат барои ҷустани дигар далелҳо нест. Чунин афрод инро хуб дарк мекунад ва имони худро комилу маҳкамтар мегардонанд. Чуноне арабҳо мегӯянд: "Ал-баърату тадуллу ʔалал-баъир, вал ақдаму тадуллу ʔалал масир, факайфа ла ядуллу ҳазаннизомул аҷибул ғариб ʔалас-сонийил латифил хабир". Яъне пушк далолат бар уштур мекунад ва изи по баргузаранда, пас чӣ сон ин низоми аҷибу ғариби осмонҳо, Замин ва ғайра бар Сонӣи (санъаткори) Латифи Хабир далолат намекардааст? Ӯ таъоло ба қудрати беандоза ва ҳикмати худ онҳоро бо низоми муайян офариду назди худ нигоҳ дошту медорад.

Ояти зер ин мазмунро боз ҳам тақвият медиҳад.

وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُتُّ مِنْ دَابَّةٍ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾

Ва фӣ халқикум ва мӓ ябуџџу миӓ дӓббатин аӓӓту-л ли қавми-й̣ йуқинун. 4.

4. Ва ҳамчунин, дар офариниши шумо (аз хок гирифта то нутфа) ва ҷонваронро, ки (онҳоро дар рӯи Замин) пароканда мекунад, қавмеро, ки яқин доранд, нишонаҳо ҳаст.

Ҳатто дар офариниши шумо инсонҳо, аз нутфа (оби шаҳват) ва ҳамчунин дар офариниши ҳамаи ҳайвоноту хазандаҳою ҳашарот, ки ҳеҷ яке ба дигаре монанд нест, нишонаҳои қудрати Аллоҳ таъоло соҳир аст. Ҳар соҳиби хирад бешак ваҳдонияти ӯ таъолоро тасдиқ мекунад. Ин аломатҳо дар зоҳиру ботини махлуқот чунон ҷойгиранд, ки ғайри ӯ таъоло аҳаде чунин қудрати комилро соҳиб нест. Танҳо ӯ қодир аст чунин низомро ба сомон расонад. Касе бовар дорад бо ҳар як назар ба офаридаҳои Аллоҳ таъоло имони худро маҳкамтар месозаду очизии худро пеши қудрати ӯ таъоло эътироф менамояд.

Ва инчунин...

وَأَخْتَلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ

الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٥﴾

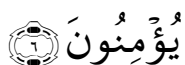
Вахтиләфи-л-лайли ва-н-наҳари ва мӓ анзалаллоҳу мина-с-самӓи ми-р-ризқин фа ахйӓ биҳи-л-арза баъда мавтиҳа ва тасрифи-р-рийаҳи аӓӓту-л ли қавми-й̣ яъқилун. 5.

5. Ва дар ихтилофи шаб ва рӯз ва дар он чӣ Аллоҳ аз тарафи Осмон аз ризқ (боронро) фуруд меоварад, пас, ба он Заминро баъди мурдани он зинда мекунад ва дар гардиши бодҳо қавмеро, ки ақл доранд, нишонаҳо ҳаст.

Ва инчунин дар омадани шабу рӯзе, ки торикӣ ё равшанӣ яке бар дигаре ҳеҷ гоҳ таҷовуз намекунад, доимо то рӯзи қиёмат аз рӯи қонунҳои дақиқе, ки Аллоҳ таъоло ба ҳарду амр кардааст дар ҳаракатанд, аломати қудрати ваҳдонияти Аллоҳ таъоло бармало соҳир аст. Инчунин дар он чӣ, ки Аллоҳ таъоло аз абрҳои Осмон барои ҳаёти башар ва барои маошу зиндагонияшон борон фуру меораду ба сабаби борон замини мурдаи хушку беғиёхро аз сари нав зинда мегардонаду чандин навъ зироату гиёҳҳо мерӯёнад,

далели ваҳдонияту қудрати Аллоҳ таъоло зоҳирӣ аст. Хусусан дар тасарруфи бодҳое, ки ба ғарб мевазанду гоҳ ба шарқ ва гоҳ гарманду гоҳ сард. Ҳамаи инҳо нишонаҳои зоҳирианду ба вучуди Аллоҳи ягона далолаткунандаанд. Албатта, шахсони соҳибхирад дар бораи инҳо фикр мекунанду тасдиқ менамоянд. Зеро ҳамаи ин...

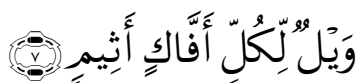
تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ

Тилка āyātuллоҳи натлӯҳа ӯалайка би-л-ҳаққ. Фа би аййи ҳадиҷи баъдаллоҳи ва āyātiҳи юъминӯн. 6.

**6. Ин нишонаҳои Аллоҳ буда, ба ростӣ, онро бар ту меҳонем.
Пас, баъди сухани Аллоҳ ва оятҳои Ӯ ба кадом сухан имон меоранд?**

Аллоҳ таъоло зимни ояти мазкур ба ҳабиби Худ (с) хитоб намуда, фармудааст, ки ҳама он аломатҳое, ки дар оятҳои қаблӣ зикр шуд, ҳуҷҷатанду ваҳдонияту қудрати Аллоҳ таъолоро тасдиқ доранду далолат мекунанд. Онҳоро ба ростӣ барои ту ай Муҳаммад, қисса намудем! Яъне ин нишонаҳо ҳама ҳаққанду ошкоранд ва дар онҳо ҳеҷ як сирро пинҳон доштан нест. Модоме мушрикону кофирони Макка туро тасдиқ накунанд, ба каломи Аллоҳ будани Қуръон бовар накунанд ва бар ҳуҷҷатҳои Ӯ имон наоранду сухани ҳақро тасдиқ накунанд, пас ба кадом сухан бовар мекунанду имон меоранд? Оё аз каломи Аллоҳ ва сухани расули Ӯ (с) дида, сухане болотар ҳаст, ки онро интизорӣ мекашанд? Ё ҳар кадоми онҳо чашм ба он доранд, ки ваҳйи илоҳӣ хос ба ҳар кадоми онҳо бо алоҳидагӣ биёяд? На! Чунин нашудаасту намешавад! Касоне, ки чунин сифат доранд, онҳо шадидан дурӯғгӯй ҳастанд. Пас...

Вайлу-л ли кулли аффāкин ас̣им. 7.

7. Вой бар ҳар бисёр дурӯғгӯю бисёр гунаҳкор!

يَسْمَعُ ءَايَاتِ اللَّهِ تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِيرُهُ

بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٨﴾

**Ясмаъу айъатиллаҳи тутләълайҳи сӯмма юсирру
мустакбиран ка ал лам ясмаъҳа. Фа башширҳу би
ъазъбин алим. 8.**

8. Оятҳои Аллоҳро, ки бар вай хонда мешаванд, мешунавад, боз
такаббуркунон (куфри худро) лозим мегирад, гӯё онро
нашунудааст. Пас, ўро ба азоби дарднок мужда бидеҳ.

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ ءَايَاتِنَا شَيْئًا أَخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩﴾

**Ва изъъалима мин айъатинаъ шай-аниттахазъаҳа ҳузуваъ.
Улъаика лаҳумъазъбу-м муҳин. 9.**

9. Ва чун аз оятҳои Мо чизеро бидонад, онро масхара мегирад, ин
ҷамоъат сазовори азоби хоркунандааст.

Вой - (азоб)-и аламовар бод ба чунин шахсоне, ки дар дурӯғ
гуфтан ин қадар муболиға мекунанд. Барои онҳо ҳалоку димор
бод, ки на худашон ба оятҳои Қуръон гӯш медиҳанд ва на
дигаронро имкон медиҳанд, ки онҳоро бишунаванд.

"Аффок" дар дурӯғ гуфтан ва "Асим" дар гуноҳ муболиға
намуданро гӯянд. Мисли Абӯҷаҳли лаъин, ки чун Расулulloҳ (с)
оятҳои қуръониро ба ў тиловат мекарду мақсади онҳоро ба ў
ошкоро мефаҳмонид, ў мешунид, аммо ба худ намеомад ва дар
куфру исёни худ боқӣ мемонду муборизаи худро ба ҳабиби Аллоҳ
(с)-у муъминон идома медод. Мутакаббирона, худро чунин нишон
медод, ки гӯё ин оятҳои қуръониро нашунудааст, баръакс ба содир
кардани гуноҳ бештар даст мезад, гӯё ин оятҳои қуръонӣ ба ў ва
пайравонаш дахле надоранд. Бинобар ин Аллоҳ таъоло ба ҳабиби
Худ (с) мефармояд, ки ай Муҳаммад, онҳое, ки дорои ин сифатҳо
ҳастанд, онҳоро ба азоби алмноку дарднок мужда бидеҳ.
Башорату мужда асосан ба ҳангоми расонидани хабари хуш
истифода мешавад, аммо ин ҷо бо мақсади киноя ва истеҳзо
ифода ёфтааст.

Муфасссирони киром мегӯянд: «Ин оятҳо дар ҳаққи Ан-Назр
ибни Ал-Ҳорис нозилшудааст. Одати ў чунон буд, ки қиссаҳои
аҷамиро ҷамъ оварда, дар ҷамъомадҳо қироат карда, мардумро бо

ин роҳ аз шунидани Қуръон бар канор намуда, ба худ овора месохт. Ҳар гоҳе аз оятҳои ба Расулуллоҳ (с) нозил шуда, ба ғуши ӯ мерасид, ӯ онҳоро миёни мардум масхара менамуд. Яъне ба каломи Худо бозиву шӯхиро раво дида, дигар қиссаҳоро аз оятҳои Қуръон боло мешуморид. Оятҳои китобҳои пешини кайҳо мансухшударо боз ривоч додани мешуд. Бо ин роҳ мардуми бечораро гумроҳ карда, меҳост онҳоро аз роҳи рост занад. Ин гуна одамон, чуноне ки ояти карим фармудааст ба Қуръон "Аффоқун"... мустаҳзиунанд, яъне дар дурӯғ гуфтан ва гуноҳу масхара кардан аз ҳад гузаштаанд. Барои чунин афрод азоби аламуноку дардноки хоркунанда омода шудааст. Ин оят барои ибни Ҳорис нозил шуда бошад ҳам, ҳукми он ом аст. Яъне ҳар инсоне, ки чунин одат дорад, таҳти ин ваъид дохил аст.

Барои ин гуна инсонҳо...

مِّنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ

دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾

Ми-в-варѳиҳим Ҷаҳаннам. Ва лā юғнӣ ъанҳум-м мā касабӯ шай-ав ва лā ма-т-тахазӯ миң дуниллāҳи авлийъъ. Ва лаҳум ъазāбун ъазīm. 10.

10. Аз пеши рӯйи онҳо Дӯзах аст. Ва аз онҳо он чӣ (аз молу авлод) касб кардаанд ва он чӣ ба қуз Аллоҳ дӯст гирифтаанд, (аз азоби илоҳӣ) чизеро дафъ накунад. Ва онҳоро азоби бузург аст.

Он азоби дардноку аламовар, ки ба чунин тоифа ваъда шуд, дар наздашон ҳозир хоҳад шуд, ки он Ҷаҳаннам аст. Он азобҳо интизори онҳост, зеро дар дунё аз худ рафта, кибру исён меварзиданд ва сухани ҳақро қабул надоштанд. Акнун ҳар он чӣ дар дунё касб доштанду молу сарват ҷамъ намуда, зану фарзанду ёру бародар доштанд, ба онҳо ёрию мадад расонида наметавонанд. Инчунин он буту санам, ки ба ҷои Аллоҳ таъоло парастии карданду онҳоро дӯст гирифта, наздашон сари сачда ҳам оварда, аз онҳо умеди кӯмак доштанд, ин ҷо ба дардашон намехӯранду ба онҳо нафъе намебахшанд. Ба онҳо танҳо як чиз муқаррар аст: мерасад, ки он азоби шадидаи Ҷаҳаннам аст. Абадӣ дар оғӯши он хоҳанд монд, зеро ба ишораи ояти зерин аҳамият надоданд, ки мефармояд:

هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزٍ أَلِيمٌ ﴿١١﴾

**Ҳāzā худā. Ва-л-лазӣна кафару би айāti Раббихим лаҳум
ъазāбу-м ми-р-ричзин алӣм.11.**

**11. Ин Қуръон ҳидоят аст ва ононеро ки ба оятҳои
Парвардигори худ кофир шуданд, онҳоро аз ҷинси азоби дардовар
сахттарин азоб аст.**

Яъне ин Қуръони азим дар ҳидоят кардани инсонҳо бисёр комил асту назир надорад. Албатта, барои шахсе, ки ба он имон дораду тобеи амру наҳии ва фармудаи он бошад. Оне, ки ба Қуръон ва қонунҳои он кофир шуданду онро инкор намуданд, ба замми он дар бадтарин ҳоли куфр қарор доранд, ба шадидтарин азоби алампнок гирифта шудаанд. Калимаи «риҷз», ки дар оят омадааст, маънои сахттарин азобро дорад ва маънои «биойоти Раббихим» - Қуръон аст.

Вақто ки Аллоҳ таъоло дар ояти мазкур чунин инсонҳоро ба сангинтарин азоб ваъда дод, дар ояти зер зикри неъматҳои хешро ба миён овард, то шояд инсонҳои ҳушманд шукри Аллоҳро ба ҷо биёранд ва ӯ таъолоро Воҳид - (Ягона) донанд, пас гуфт:

﴿اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ

فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

❁Аллоҳу-л-лазӣ сахҳара лакуму-л-баҳра ли таҷрия-л-фулку фиҳи би амриҳи ва ли табтағу мин фазлиҳи ва лаъаллакум ташкурун. 12.

**12. Аллоҳ он Зотест, ки баҳро барои шумо мусаххар сохт, то
киштиҳо бо ҳукми ӯ дар он равон шаванд ва то аз фазли ӯ
(риҷро) талаб кунед ва то шояд ки шумо сипосгузори кунед.**

Аллоҳ субҳонаҳу ва таъоло чунон Зоти қодир аст, ки бо фазлу қудрату ҳикмати худ чунин махлуқи бузург - баҳро чунон мусаххар сохтааст, ки дар сатҳи ӯ, бе он ки дар қаъраш фуру раванд, барои анҷоми шуғли бандаҳо киштиҳоро равон медорад. Вақто ки инсонҳо ба василаи киштиҳо аз як нуқта ба нуқтаи дигар барои тиҷорат ва анҷоми корҳои худ ба сафар мебароянд, бояд хуб дарк намоянд, ки ин ниҳоят аз фазли Аллоҳ таъолост, ки ин махлуқ (баҳр)-и бузургро барои онҳо ром гардондааст, то лаҳзае бандаҳо тафаккури тадаббур намуда, лутфи Парвардигорро ба ёд оваранду то шояд шукрона кунанд. Модоме аз истифодаи киштиҳо дар баҳрҳо бо ҳукми ӯ ва аз ба даст овардани луълую марҷон ва сайди моҳи ин қадар манфиатҳо бо фазли Худованд ба даст меояд, оё аз

рӯйи инсоф аст, ки ин неъматдиҳандаи Акбар аз ёдҳо фаромӯш шавад? Албатта, ин аз рӯйи инсоф нест, бояд ёди ӯ ҳамеша дар дилу дидаву забон бошад.

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

Ва сахҳара лакум-м м̄ фи-с-самāvāti ва м̄ фи-л-арзӣ чамӣъа-м минҳ. Инна фӣ зāлика ла айāти-л ли қавми-й ятафаккурӯн. 13.

13. Ва он чӣ дар осмонҳо ва он чӣ дар Замин аст, ҳамаро ба суди шумо мусаххар кардааст. Албатта, дар ин (ром сохтани онҳо) қавмеро, ки тафаккур мекунанд, нишонаҳое ҳаст.

Инъоми дигари Парвардигор ин аст, ки он чӣ дар Замину осмонҳо аз қабилӣ Офтобу Моҳтобу ситораҳо, кӯҳҳо, баҳрҳо, наҳрҳо, набототу дарахтон аст, ин ҳамаро барои бандагони худ халқ намудааст. Миқдори офаридаҳои Аллоҳ таъолоро дар шумор овардан имконнопазир аст. Аз фазлу эҳсони Парвардигор аст, ки ҳамаи онҳоро барои инсон ром гардонидааст. Имкон дорад инсон аз ҳамаи онҳо истифода кунад. Магар аз фазли Аллоҳ таъоло нест, ки чунин махлуқи бузургро чун осмонҳову Замину он чӣ дар онҳост, амр намуд, ки дар хизмати инсонҳо қарор бигиранд? Албатта, он чӣ зикр шуд, барои қавме, ки дар сунъу ҳикмат, қудрату ягонагии ӯ таъоло андеша мекунад як панду мавъизаи аҷиб аст. Агар то қиёмат сар аз сачдаи ӯ барнадорем, боз ҳам шукри неъматҳои ӯро ба ҷо оварда наметавонем. Магар чунин Зот арзанда нест, ки дар ҷавоби ин қадар лутфу меҳрубониҳояш як лаҳза вақти худро сарфи ибодати ӯ кунем? Пас маслиҳат он аст, ки ба қадри қуввату иститоъат худро дар ибодати ӯ қарор диҳем.

То ин ҷо Аллоҳ таъоло далелҳоро, ки ба ваҳдонияту қудрату ҳикмати Худ далолат менамуданд, зимни оятҳои қаблӣ зикр намуд. Дар рафтори онҳо оятҳои зерин фазилати афъолу ахлоқро, иншоаллоҳ, баён мекунанд.

قُلْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا

بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

Қул лил-лазӣна āману яғфиру лил лазӣна лā ярчуна аййāмаллоҳи ли яҷзия қавмаи би мā кāну яксибун. 14.

14. Барои ононе ки имон овардаанд, бигӯ: «Аз ононе ки аз воқеаҳои Аллоҳ тарс надоранд, (ҳоло) даргузаранд», то Худованд қавмеро аз онҳо ба он чӣ мекарданд, ҷазо диҳад.

Аллоҳ таъоло ба ҳабиби Худ (с) фармудааст, ки ай Муҳаммад (с), ба муъминон бигӯ, ки аз он беодобии кофирон ба шумо мерасад, ҳоло гузашт кунед, зеро онҳо ба охирату ҷазои он, ба дидору лиқои Ё таъоло ва рӯзи қиёмат имон - (боварӣ) надоранд, ки аз саҳтгӯии муъминон парҳез кунанду бим дошта бошанд.

Дар ривоят омада, ки рӯзе дар Макка кофире Умар (р)-ро дашном дод, Умар (р) хост аз ӯ интиқом ситонад, дар ҳамин асно Аллоҳ таъоло ин оятро нозил кард, ки аз интиқоми ӯ даст кашаду гуноҳашро афв намояд. Яъне мусулмон бояд дар интиқом гирифтани дашномдиҳанда, касе, ки бошад, шитоб накунад.

Хулоса, Аллоҳ таъоло мусулмонҳоро дар баробари изо додан аз мушрикони аҳли китоб барои ба миён омадани улфат ба сабр меҳонад. Аммо дашномдиҳиву изову алам сабаби ғурури онҳо шавад, пас Аллоҳ таъоло ҷиҳодро барои дифоъ аз худ рукни шариъати мусулмонон гардонидаст.

Табиист, инсоне, ки имон надорад, аз азобу иқоби Аллоҳ таъоло наметарсад. Ҳар чӣ ки хоҳад, дар шаъни мусулмонон раво мебинаду ба забон меорад. Онҳое, ки мусулмононро дашном дода, ранҷу машаққат медиҳанд ва дороияшонро ғорат мекунанд, охири оят барои онҳо ваъиди саҳт аст. Ин сабаб мешавад, ки Аллоҳ таъоло онҳоро ҷазои саҳт хоҳад дод. Агар дар ин дунё аз онҳо интиқом гирифта нашавад ҳам, локин ҷазо додани онҳо ба Аллоҳ таъоло ҳавола мешавад. Дар охират ҳатман ҷазо хоҳанд дид. Аммо муъмине, ки дар ин дунё аз гуноҳи бадҳоҳи худ гузашт кунад, аҷру савоби бузургро бонасиб мегардад.

Ба ин мазмун ояти зер мефармояд:

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ

Ман ҷамила солиҳан фа ли нафсиҳ. Ва ман асāа фаъалайҳā. Ѓумма илā Раббикум турҷаъун. 15.

15. Ҳар кӣ кори нек бикунад, пас, барои ҳуди ӯст ва ҳар кӣ бадкорӣ кунад, пас вуболи он бар ҳуди ӯст. Сипас, ба сӯи Парвардигори худ бозгардонида мешавад.

Ҳар инсоне дар дунё ҳар кори хайреро анҷом диҳад, нафъу суди он ба ҳудаш мерасад ва Аллоҳ таъоло ба он ниёз надораду муҳтоҷ ҳам нест. Ва ҳар касе ба кори бад даст мезанад, барои худ тухми бадӣ коридааст, на барои дигарон. Шумии кори ҳеҷ кас ба каси дигар агар пайрави ӯ нашавад бор карда намешавад.

Хулоса, инсон ҳар амалеро анҷом диҳад, суду зиёни он ба ҳудаш мерасад, на ба каси дигар. Фаромӯш набояд кард, ки бозгашти тамоми инсонҳо ба сӯи Аллоҳ таъоло буда, онҳо вобаста ба амалҳои дар дунё содиркардашон ҷазову мукофоти арзанда мегиранд.

Дар оятҳои гузашта ба таври ом зикри неъматҳо баён ёфт. Аммо бо оятҳои зер ба таври хосса баъзе аз неъматҳои мавриди зикр қарор дода мешаванд.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ

الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Ва лақад атайна банӣ Исроїла-л китāба ва-л-ҳукма ва-н-нубуввата ва разақнаҳум-м мина-т-таййибāti ва фаъзалнаҳум ʔала-л-ʔāламйн. 16.

16. Ва батаҳқиқ, Мо бани Исроилро Китоб, донишмандӣ, ҳукумат ва пайғамбарӣ додем ва онҳоро аз неъматҳои покиза рӯзи ато намудем ва онҳоро бар оламиён (дар асри ҳудашон) фазилат додем.

Аллоҳ таборак ва таъоло сухани худро бо савганд таъкид намуда гуфтааст, ки (Валлоҳи қасам), Бани Исроилро китобе бо номи Таврот додем, инчунин ғизои рӯҳонӣ ба онҳо арзонӣ фармудем, ки дар байни мардум қуввати ҳукмҳоро фaysала намудан доштанд. Яъне олами илмро фаро гирифта, дар дини мувофиқ ба замонашон бисёр фақеҳ (олим) буданд. Аз миёни ин қавм пайғамбарони зиёде аз зуррияти Иброҳим (а) бар арсаи олам омад. Инчунин ғизои ҷисмонӣ аз қабилӣ "манн ва салво" (таъоми ширин ва гӯшти бедона)-ро аз осмон барои тановули онҳо нозил кардем. Аз неъматҳои дунё барояшон муяссар гардонидем. Фазлу мартабаи онҳоро нисбат ба дигар халқҳои даври замонашон баландтар гардонидем.

Боз Аллоҳ таъоло бо лутфи Худ барои бани Исроил неъматҳои зиёдеро инъом карда буд.

Дар ҳошияи “Тафсири Ҷалолайн” омада, ки мақсад аз ин маълумот додан ин аст, ки барои Расулуллоҳ (с) таскину тасаллие бошад. Яъне ба ӯ гуфта шуд: «Ё Муҳаммад, аз куфру исёни қавмат озурдаву ғамгин мабош! Бубин, ба бани Исроил Мо чӣ қадар неъматҳо ва китобе бузургҳикмат арзонӣ доштем, вале шукри онро ба ҷо наоварданд, балки дар куфри доимӣ боқӣ монданд. Қавми ту ҳам аз онҳо мондани надорад.»

Илова бар ин, бани Исроилро...

وَأَتَيْنَهُمْ بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ^ط فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ

بَغْيًا بَيْنَهُمْ^ج إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ

Ва āтайнāхум баййинāти-м мина-л-амр. Фа махталафӯ иллā миъ баъди mā ҷāаҳуму-л ъилму бағяъ байнаҳум. Инна Раббака яқзӣ байнаҳум явма-л-қийāмати фӣ mā кāну фӣҳи яхталифӯн. 17.

17. Ва онҳоро дар амри дин нишонаҳои равшане додем. Пас, дар миёни худ ихтилоф накарданд, магар аз рӯи ҳасад, баъд аз он ки ба онҳо илм омад. Албатта, Парвардигори ту миёни онҳо дар рӯзи қиёмат, дар он ҷӣ ки дар кори дин ихтилоф мекарданд, файсала мекунад (ва аҳли ҳаққро аз аҳли ботил ҷудо месозад).

Аллоҳ таъоло зимни ояти мазкур фармудааст, ки барои бани Исроил дар боби дини илоҳӣ аҳкоми ниҳоят равшан, ё бисёр муъҷизаҳои ошкорро арзонӣ доштем. Дар китоби Таврот, ки барои онҳо нозил шуда буд, амри шариятро ба замонашон мувофиқ баён ва ишорае аз омадани Муҳаммад (с) бар ваҷҳи камол (бо пуррагӣ) бо далелҳои ҳувайдо ишора карда будем. Яъне дар Таврот сабт ёфта буд, ки пайғамбари охируззамон аз Таҳома (Макка) ҳичрат намуда, ба Ясриб (Мадина) меравад ва аҳли Ясриб ўро нусрат медиҳанд. Онҳо ба ин навиштаҷот ва ишораҳои Таврот, ки сухани Аллоҳ буд, то омадани Расулуллоҳ (с) ихтилоф надоштанд. Магар баъди омадани Расулуллоҳ (с) бо ҳуҷҷатҳои қатъие, ки пайғамбариаширо собит менамуду ба ишораҳои Таврот

мувофиқ буд, ихтилоф карданд. Онҳое, ки талаби раёсат доштанд, бухлу ҳасадашон тағён карду ин ҳақиқатро напазируфтанд.

Рафтори аҳли китоб аҷиб аст. Одатан бо омадани илм ихтилоф бояд аз байн равад, аммо илм ин ҷо мутаассифона, баръакс сабаби ихтилофи аҳли китоб шуд. Дар ҳама ҳол матлаб агар ба даст овардани раёсат бошад, дигар бо рӯшноии илм инсонҳои ҳосид ҳеҷ ҷойро намебинанд. Инро аҳли китоб хуб медонистанд, ки пайғамбари охируззамон раёсати онҳоро аз байн мебарад. Бинобар ин, аз дастгирӣ кардану ба ӯ (с) пайравӣ намудан, сарпечӣ карданд. Шак нест, ки чунин шахсон рӯзи қиёмат бе ҷазо намемонанд. Албатта, Парвардигори Ту (с) байни чунин бандагон рӯзи қиёмат аз рӯи ихтилофи диние, ки доранд, ҷайзона намуда, ҳукм хоҳад кард. Онҳо бо сабаби муқовимат бо яқдигару нафсоният бо ҳамдигар аслу асоси китоби Аллоҳро тарк намуданду даст ба бофтаҳои худ зада, ба фирқаҳои бешуморе тақсим шуданд. Албатта, дар мазмуни ин оят барои мушриконе, ки Тавротро монда, тақлид ба қавмҳои гузашта карданд, ки онҳо тоғию саркаш ва аз тоғати Парвардигор берун буданд, заҷру манъ аст. Тобеъ шудан ба ҳавои нафс, ё тақлид намудан ба мардуме, ки Қуръон онҳоро тоғию саркаш ном гирифтааст ва аз шақовати онҳо хабар додааст, мумкин нест. Чунин афрод дар қиёмат хоҳанд донист, ки чӣ роҳи хатоеро паймуда, чӣ неъматӣ бузургеро аз даст додаанд!

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا

يَعْلَمُونَ

Сумма ҷаъалнāка ѓалā шарӣъати-м мина-л-амри фа-т-табиъҳā ва лā таттабиъ аҳвāа-л-лазūна лā яъламун. 18.

18. Сипас, туро ба роҳи дин (шариъат)-ӣ ошкоро қарор додем, пас, онро пайравӣ кун ва хоҳиши ононеро, ки намедонанд, пайравӣ макун.

Аз рӯи фазлу марҳамат Аллоҳ таъоло ба ҳабиби Худ (с) мефармояд, ки ай Муҳаммад (с), бо вучуди ин қадар фирқабозии қавмҳои роҳи ростро гумкарда, Мо туро аз байни онҳо ба роҳи росту ба дини ҳақ ҳидоят намудем. Бинобар ин, Ту (с) ҳамеша итоъаткунандаи ваҳйи Аллоҳ бош, ва ҳеҷ вақт худро пайрави мушрикони беҳирад масоз. Яъне ҳаргиз мутеъи сарварони шахватпарастӣ Қурайш, ки ҳақиқатро намедонанду туро меғӯянд ба дини худ боз гард, машав. Онҳо кӯшиш ба харҷ медиҳанд, ки ба

кадом роҳе бошад, туро маҷбур созанд, то аз даъвату мавъиза даст кашӣ. Онҳо бисёр меҳоҳанд, чуноне байни худашон ихтилоф вучуд дорад, байни мусулмонон низ, ихтилоф андохта, ба сафи онҳо раҳна ҷорӣ кунанд. Бинобар ин, ба Расулulloҳ (с) ва пайравони ӯ (с) лозим аст, ки ҳеҷ гоҳ ба суҳанони ин мушриконе, ки ҷоҳиланду ҳақиқатро наметонанд, гӯш надиханд. Агар онҳо ҳақиқатро медонистанд, ба Аллоҳи ягона имон меоварданд ва пайрави Расули ӯ (с) мегардиданд.

إِنَّهُمْ لَن يَغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

Иннаҳум ла-й юғнуъ њанка миналлоҳи шайъ-а. Ва инна-џ-золиминна баъъухум авлийъау баъъ. Валлоҳу валийю-л-муттақин. 19.

19. Ба дурустӣ ки онҳо аз ту ҳеҷ чизро аз азоби Аллоҳ дафъ накунанд ва ҳаройина, ситамгарон корсози якдигаранд ва Аллоҳ корсози муттақиён аст.

Зимни ояти мазкур Аллоҳ таъоло ҳабиби Худ (с)-ро аз тобеъ шудан ба мушрикон боз медорад. Зеро мушрикон дар ҳақиқат ҳеҷ чизро аз азоби Аллоҳ таъоло аз ӯ (с) дафъ карда наметавонанд. Аз тобеъ шудан билфарз ба мушрикон ё дар роҳи онҳо рафтан Расулulloҳ (с)-ро ҳеҷ суди охиратӣ нест. Он чӣ, ки золимону мушрикон ба ҳам ёрӣ мерасонанду бо ҳам рафиқ мешаванд, ин суди дунявӣ буда, онҳо дар охират ё аз ҳамдигар гурезонанд, ё дар пайи маломату таҳқири ҳамдигаранд. Ин Аллоҳ таъолост, ки ҳам дар дунё ва ҳам дар охират пайғамбару муъминони муттақиро дӯст асту ёрӣ мерасонад.

Хулоса ин аст, ки муъмини боинсофи ҳақписанд ҳаргиз бо мушрику золимони гумроҳшуда дӯстии динӣ надорад. Бинобар ин, муъминонро лозим аст, ки ба роҳи нишондодаи ӯ таъоло равон бошанду ба ҳамин Зоти ягона эътимод кунанд.

هَذَا بَصِيرَةٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

Ҳаза басбиру ли-н-наси ва ҳуда-в ва раҳмату-л ли қаъми-й йуқинун. 20.

20. Ин Қуръон (ин шарият) барои мардум далели ошкор аст ва барои қавме, ки яқин доранду дар шак нестанд, ҳидоят ва раҳмат аст.

Яъне Қуръон ва он далелҳои ошкоре, ки дар он аст, барои мардуми роҳи рост талаб, хусусан барои муъминон мисли чароғ дар шаби тор нури чашму дили онҳост. Албатта ин барои мардум ниҳояти раҳмхорӣ ва меҳрубонии Аллоҳ таъолост, ки чунин китобро барои рушду ҳидояти онҳо фиристодааст. Пас шахсе, ки ба он бовару яқин мекунад, метавонад аз рӯи дастурҳои он зиндагии дунё ва охираташро бо шукргузори обод намояд.

Зикри гумроҳии Бани Исроил ва фазилати баланди Қуръон дар оятҳои фавқ гузашт. Дар оятҳои зер сухан аз он меравад, ки муъмин бо кофир, нақор бо бадкор на дар дунё ва на дар охират баробар шуда наметавонанд. Баъдан аз ҳақиқати баъсу нушур (қиёмат) сухан меравад.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾

Ам ҳасиба-л-лазӣнаҷтараҳу-с саййиāти ан-н-наҷъалаҳум ка-л-лазӣна āману ва ъамилу-с-сōлиҳāти савāа-м маҳйāҳум ва мамāтуҳум. Сāа мā яҳкумун. 21.

21. Оё ононе ки бадихоро касб кардаанд, пиндоштанд, ки онҳоро монанди касоне, ки имон оварданд ва корҳои шоиста карданд, мегардонем? Дар сарои дунё ва охират зиндагии онҳо ва мурдани онҳо баробар аст? (Ҳаргиз чунин нест.) Он чӣ онҳо ҳукм мекунад, ҳукми бад аст.

Яъне онҳое, ки ба ҷурму гуноҳ даст зада, аз ҳақ рӯ гардонида, осӣ шуданд, гумон доранд, ки Мо онҳоро, чи дар дунё ва чи дар охират, бо шахсони нақор парҳезкор дар як мартаба қарор медиҳем? Оё онҳо фикр мекунанд, ки дар вақти ҳаёту мамот бо ҳамдигар баробаранд? Агар тамоми шаъну ҳикматҳои Аллоҳ таъолоро ба назар гирифта шавад, оё инсони бохирад метавонад чунин андеша кунад, ки Аллоҳ таъоло бо бадкору нақор яксон муъомила мекунад? Оё аз рӯи мантиқ ин дуруст аст, ки бигӯем: "Гунаҳкору нақор назди Парвардигор як хел мақому мартаба доранд?" Ҳаргиз чунин нест! Хулоса мазмуни ин ояти қарима, иншоаллоҳ, ин аст. Мо ҳаргиз на дар ин дунё ва на дар охират

байни муъмину кофир баробарӣ нагузорем! Байни ин ду аз рӯи ақида ва амалҳояшон тафовут хеле калон аст.

Дар мазмуни дигар оят низ, бо саволи инкорӣ омада, ки оё шахси муъмин мисли шахси фосиқ аст? На! Онҳо баробар нестанд. Модоме муъмин мисли фосиқ нест, пас чӣ гуна нақӯро бадкор дар ҳаёту мамот (марг) ба ҳамдигар баробар будаанд?

Инро бояд донист, ки муъмин иншоаллоҳ, муъмин мемирад ва фардо рӯзи қиёмат муъмин бармехезад ва кофир бошад, агар имон наорад, кофир мемирад ва рӯзи қиёмат кофир бармехезад! Агар инсоне бо ақидаи худ фикр кунад, ки Аллоҳ таъоло байни бадкору нақӯро, мушрику муъмин, баробар ҳукм мекунад, ин ҳукм дар ҳақиқати Аллоҳ таъоло аз чанд ҷиҳат бисёр гумону ақидаи бад аст.

1) Адли Парвардигорро нодида мегирад;

2) Гӯё ба фикри он беҳирад дар сифати одилии Парвардигор байни кофиру аброр (нақӯро, муъмин) тафовуте набудааст;

3) Пас чаро нақӯро нақӯро меғӯянд бадкорро бадкор?

Як мисол барои соҳибони хирад: Магар аз дарахти хор хурмо чидан мумкин аст, ё ҷав корида, гандум даравидан имкон дорад? Ҳар инсоне дар посухи ин суол агар "ҳа" гӯяд, ӯ ё девона аст, ё дурӯғӯ, ё ҳақиқатро нодида мегирад. Ин корро ҳатто орзу карда шавад ҳам, амалӣ намешавад. Пас чӣ хел нақӯро бо бадкор баробар аст?

وَحَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا

كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

Ва халақаллоҳу-с самāvāti ва-л-арза би-л-ҳаққи ва ли тучзā куллу нафсиӯ би мā касабат ва ҳум лā юзламӯн.22.

22. Ва Аллоҳ осмонҳо ва Заминро бо тадбири дуруст офаридааст, то ҳар нафсро мувофиқи он чӣ амал кардааст, ҷазо дода шавад, дар ҳоле ки ба онҳо (бо костани савоб ва бо зиёд кардани азоб) зулм карда нашавад.

Барои маълум кардани қудрату ваҳдонияти Худ Аллоҳ таъоло Замину осмонҳоро мисол оварда гуфтааст, ки осмонҳо ва Заминро бо ҳикмату бо адлу тадбири дурусту беҳато халқ намудем. Халқи онҳо беҳуда ва беҳикмат набуда, балки онҳоро барои изҳори ҳаққу мақсади муайяне пайдо намудаем. Бо ҳикмату тадбири дуруст

офарида шудани ин ду махлуқи бузург далолат бар он мекунад, ки ҳамаи инсонҳо вобаста ба амалҳои дар дунё содиркардашон, агар хайр бошад, ҷазои нек ва агар бад бошад, зулм накарда, ҷазои бад дода мешаванд. Аз ин ҷост, ки мардумро рӯзи қиёмат ба ҳашру нашр барои ҳисобу китоб меҳонанд. Ҳаққи мазлумро аз зolim меситонанд.

أَفْرَأَيْتَ مَنْ أَتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ

وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا

تَذَكَّرُونَ

А-фа раайта маниттахаза илāхаҳу ҳавāҳу ва азаллаҳуллоҳу ъалā ъилми-в ва хатама ъалā самъиҳи ва қалбиҳи ва қаъала ъалā баъариҳи гишāватан фа ма-й яҳдиҳи миъ баъдиллāх. Афалā таъаккарун. 23.

23. Оё дидӣ касеро, ки хоҳиши (нафси) худро маъбудӣ худ гирифтааст, бо вучуди илм Аллоҳ ўро гумроҳ карда аст ва бар гӯиши ў ва дили ў муҳр ва бар чашии ў парда ниҳодааст. Пас, баъди Аллоҳ кӣ ўро роҳ намоёд? Оё панд намегиред?

Аллоҳ субҳонаҳу ва таъоло ба ҳабиби Худ (с) мефармояд, ки ай Муҳаммад (с), оё дидӣ баъзе инсонҳоро, ки хоҳишоти нафсонии худро илоҳ гирифта, чун маъбуд мепарастанд? Ҳар чиро нафсашон дар пеши назарашон хуб ҷилва диҳад, онро хуб мепиндоранд ва ҳар чиро зишт вонамуд созад, онро нохуб медонанд. Хоҳишоти нафсонии худро чунон мепарастанд, ки гӯё илоҳро мепарастанд. Ин гуна шахсонро Аллоҳ таъоло чунон гумроҳ сохтааст, ки онҳо гумроҳии худро ҳидоят медонанду дар он боқӣ мемонанд. Ҳол он ки ба онҳо ҳуҷҷату илм расидаасту ба ин ҳуҷҷату илм олиманд. Албатта, ҳақро донистану рӯйи рост онро помол кардан ҷаҳлу гумроҳӣ аст ва аз ин пасттар дигар мақоме нест. Шахсе дар гумроҳӣ ба ин андоза расад, яъне хоҳиши нафси худро маъбудӣ худ донад ва аз пайи парастии он шавад ва барои ў ҳаққу ноҳақ баробар бошад, дар гӯшу қалби ў гӯё чунон муҳр зада шудааст, ки дигар ба ў панду насиҳат таъсир намекунад. Чунин инсон дигар на ҳарфи ҳақро мешунавад ва на роҳи ҳидоятро меёбад. Ҳеҷ чароғе роҳи торики ўро равшан карда наметавонад. Бо ибораи дигар: чун шахсеро Аллоҳ таъоло гумроҳ

намојад, дар гӯшу қалби ӯ мӯҳри ғафлату пеши чашмонаш пардае афканад, ки роҳи ҳақиқатро набинад. Агар Аллоҳ ӯро ҳидоят накунад, пас кӣ қодир аст ӯро ҳидоят намуда, ба роҳи рост дарорад? Ҳеҷ кас ба ин муваффақ намешавад. Пас, ай мардум, чаро бо зоҳиру ҳавопарастӣ аҳмияту эътибор медиҳеду дарси ибрат намегиред?

Ас-Совӣ дар шарҳи ин ояти карима чунин гуфтааст: «Аллоҳ таъоло кофирро бо чаҳор сифат маълум кард: 1) Онҳо ҳавои нафсонии хешро мепарастанд; 2) Бо вучуди он ки илм доранд, гумроҳ шудаанд; 3) Бар гӯшу дилҳои онҳо муҳр зада шудааст, ки ҳақро намебинанд; 4) Ӯ таъоло бар чашмони онҳо пардаи гумроҳӣ кашидааст, ки наметавонанд барои рушду ҳидоят қадам бардоранд». Баёни сифати чунин шахсони ҳавопарастро ояти зер, иншоаллоҳ, идома медиҳад.

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا

هُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

Ва қолу ма ҳия илла ҳайātuна-д дунйā намуту ва наҳйā ва ма юҳликунā илла-д даҳр. Ва ма лаҳум би зāлика мин ъилмин ин ҳум илла яъуннун. 24.

24. Ва мушрикони гуфтанд: «Нест зиндагонӣ, магар ҳамин зиндагии дунё. Мо (баъзеҳо) мемузем ва (баъзеҳо) зиндагӣ мекунем ва ҳалок намекунад моро, магар замона». Ва онҳоро ба ин гуфташон ҳеҷ илме нест, нестанд онҳо, магар тахминкунандагон.

Бадкориҳои инсонҳои номбурда, яъне мункирони баъс то андозае расидааст, ки Аллоҳ таъоло аз онҳо дар ин оят ҳикоят мекунад. Мушрикони қиёмат ва қудратҳои Аллоҳ таъолоро инкор намуда, меғӯянд, ки ғайри зиндагии ин дунё дигар ҳаёте вучуд надорад. Ҳарчӣ кунад, гузаштани шабу рӯз, яъне замона, ки расми ӯст, мекунад, баъзе аз мо мефавтем ва баъзеи дигар то муддате зинда мемонем. На охираст асту на баъсу на нушур!

Ибни Касир дар шарҳи ҷузъи ояти мазкур гуфтаанд: «Ин суханҳоро кофирони даҳрӣ ва мушрикони араби ба онҳо ҳамроҳ меғӯянд. Даҳриҳои (материалистони) аҳли фалсафа (наъзубиллоҳи мин золика) Сонеъро низ, инкор намуда, чунин эътиқод доранд, ки сари ҳар 36 ҳазор сол ҳар чиз ба асли аввалини худ бозмегардаду аз сари нав пайдо мешавад ва ин ба

такрор меояду хотима надорад... Онҳо боз меғоянд, ки моро ҳеҷ чиз ба ҷуз мурури замону гардиши осмон ҳалок намегардонад. Яъне маргро ҳолат табиӣ медонанд. Ҳама он чӣ дар ин боб даҳриҳо меғоянд, барои исбот ягон ҳуҷҷату бурҳони қотеъ надоранд. Онҳо вучуди Аллоҳ таъоло, баъсу нушур ва ҳисобу китобу Биҳишту Дӯзахро билкул инкор мекунанд. Онҳо аз рӯи ақли кӯтоҳи худ муҳокимаронӣ мекунанд, аммо ба ҳақиқати гуфтаҳои худ яқин надоранд, ҳар чӣ меғоянд, тахмин меғоянд.» Ин баҳсро доман хеле фарох аст ва мо ҳоло дунболи ин нарафтем.

Одати дигари онҳо ин аст, ки:

وَإِذَا تَتَلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا يَنبَغِي مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَن قَالُوا اتَّبُوا

بِأَبَائِنَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾

**Ва изā тутлā ъалайҳим айātунā баййинāti-м mā kāна
ҳуҷҷатаҳум иллā ан қолуъту би абāинā ин кунтум
содиқин. 25.**

**25. Ва чун ба онҳо ояти равшани Мо хонда шавад, набошад
далели онҳо, магар он ки гӯянд: «Агар ростгӯ ҳастед, падарони
моро биёред!».**

Одати зишту ногувори ин тоифаи номбурда ин аст, ки агар барои панд ояте аз Қуръон ба онҳо хонда шавад, ки сароҳатан ҳақ будани баъсу нушурро исбот созад, бе он ки барои тақвияти фикри хеш далелу ҳуҷҷате пешниҳод намоянд, меғоянд, ки агар шумо дар ҳақиқат ростгӯ бошед, баъсу нушур ҳатман сурат мегирифта бошад, барои исботи ин, падарони фавтидаи моро аз нав зинда созед, то мо ба гуфтаи шумо бовар кунем ва шуморо таслим шавем.

Бинобар ин Аллоҳ таъоло бо ояти зер ба ҳабиби Худ (с) мефармояд, ки...

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

**Қулиллāху юҳййкум сўмма юмйтукум сўмма ячмаъукум
илā явми-л-қийāмати лā райба фйҳи ва лāкинна аксара-н
нāси лā яъламун. 26.**

26. Бигӯ: «Аллоҳ шуморо зинда мекунад, боз шуморо мемиронад, боз шуморо дар рӯзи қиёмат, ки ҳеҷ шубҳае дар (омадани) он нест, ҷамъ мекунад. Валекин аксари мардум намедонанд».

Ай Муҳаммад (с), дар ҷавоби ин муддаиён бигӯ, ки зинда гардонидан кори ягон банда, ҳатто кори ман ҳам нест! Аллоҳ аст, ки шуморо аз адам (нестӣ) халқ намуд ва боз Ёст, ки бо тамои шудани муҳлати умратон шуморо мемиронад ва рӯзи қиёмат барои ҷамъ гардонидан шуморо аз нав зинда мегардонад. Ин зинда гардонидани бори дувум барои Ё таъоло аз зинда гардонидани бори нахуст фарқе надорад.

Хулоса, рӯзи қиёмат, ки дар омадани он ҳеҷ шакку шубҳа нест, баъди зинда гардонидан Аллоҳ таъоло шуморо ҷамъ меорад. Барои ҳар як амали худ шумо ҳисобот медиҳед. Аммо аксари мардум аз рӯи нодонӣ ва камақлӣ ин қудрати Аллоҳ таъолоро намедонанд ва зинда гардонидани бори дувумро инкор мекунанд ва ҳисобу ҷазои он рӯз ҳам бовар надоранд. Ин аст, ки ҳар зӯру тааддие, ки аз дасташон меояд, ба дигарон раво мебинанд. Инсоне, ки ба охират (баъсу нушур) бовар надорад, кай парво кунад, ки фардо рӯзи қиёмат ҳисоби аъмоли (амалҳои) бандаҳо сурат мегираду ҳар кас аз рӯи кирдораи ҷазо ва мукофоти арзанда мегирад.

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئِذٍ تَخْسَرُ

الْمُبْطِلُوْنَ

Ва лиллаҳи мулку-с-самāvāti ва-л-арз. Ва явма тақуму-с-сāъату явмаиу-й яхсару-л-мубтилун. 27.

27. Подшоҳии осмонҳо ва Замин аз он Аллоҳ аст ва рӯзе, ки қиёмат қоим шавад, дар он рӯз табаҳқорон зиёнкор шаванд.

Дар мазмуни ин ояту ояти баъдӣ валлоҳу аълам, макони ҳашру нашр ва навъу намуди аҳволи қиёмат зикри худро меёбад. Аллоҳ таъоло фармудааст, ки подшоҳи осмонҳо ва Замин ва ҷамиъи коинот ва соҳиби онҳо Аллоҳ таъолост. Ваъдаи он Зоти боқудрату тавоно бе шакку шубҳа ин аст, ки рӯзе дунё ба охир расида, қиёмат барпо мешавад. Ин ҳақ асту росту ҷои шакку шубҳа надорад. Чун қиёмат қоим шавад, онҳое, ки ба оятҳои Қуръон ва расулу баъсу нушур куфр варзиданд, шахсони табаҳқор бе шак, зиёнкории худро мефаҳманд, локин ҳайҳот дигар суде нест.

وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ

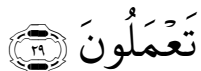

Ва таро кулла умматин ҷаъсияҳ. Куллу умматин тудъа илā китāбиҳа-л-явма тучзавна мā кунтум таъмалун. 28.

28. Ва ҳар гурӯҳро (дар он рӯз) ба зону нишаста бубинӣ. Ҳар фирқаро ба сӯи номаи аъмолаш хонда (ба онҳо гуфта) мешавад: «Ба мувофиқи он чӣ амал мекардед, имрӯз ҷазо дода мешавад!»

Ай мухотаб, рӯзи қиёмат ҳамаи умматро ва даҳшату воҳимаи гурриши Ҷаҳаннам мебинӣ, ки аз тарсу ҳайбати он рӯз, мисли қинояткорони назди қозӣ ё ҳоким аз муттаҳамии худ ба зону зада, мезананд, ларза дар андоми онҳо афтода сари зону мешинанд. Ҳамаи инсонҳо, ки ба гурӯҳҳо тақсим шудаанд, ба амри Аллоҳ таъоло ба сӯи номаи аъмолашон хонда мешаванд. Дар ин рӯзи тақдирсоз ба онҳо гуфта мешавад, ки имрӯз ҳамаи шумо ба ҷазои амалҳои дар дунё содир кардаатон хоҳ бад буданд, хоҳ нек, мерасед!!! Ва:

هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنتُمْ

Ҳазā китāбунā янтику ъалайкум би-л-ҳаққ. Иннā куннā настансиху мā кунтум таъмалун. 29.

29. Ин китоби Мост, ки барои амалҳои шумо ба ҳақ гувоҳӣ медиҳад, ҳаройина, Мо, он чӣ шумо амал мекардед, навиштаем».

«Ҳаза китабуна», яъне «Ин китоби мо» ба андешаи баъзе муфасссирон эҳтимоли ду маъноро дорад ва ҳар ду маъно, иншоаллоҳ, қабили қабул аст. Яъне Қуръон ва номаи аъмоли бандагон.

Агар мақсад аз ин китоб номаи аъмоли бандагон бошад, маънои зайлро ифода мекунад: Дар он рӯз ба онҳо гуфта мешавад, ки ин аст китоби мо, яъне «номаи аъмоли шумо», ки дар он бе каму кост тамоми амалҳое, ки шумо дар дунё анҷом медодед, сабт шуданд Мо (фариштагонро) амр намудем, то тамоми амалҳои шуморо дар ин китоби мо навишта гардонанд.

Алшон он номаи аъмоли шумо бе каму кост алайҳи шумо ба ростӣ сухан мегӯяду ҳақиқатро баён мекунад. Агар пурсанд, ки чаро "номаи аъмол" гоҳ ба бандагон нисбат дода мешавад ва гоҳ ба Аллоҳ таъоло? Ҷавоб ин аст, ки барои он ба бандагон изофа мешавад, ки дар он амалҳои дар дунё ба сомон расонидаи онҳо навишта шудааст ва изофа ба сӯи Аллоҳ таъоло ба ин хотир аст, ки ӯ таъоло молики ин китоб аст ва ӯ фариштагонро амр намудааст, ки барои ҳуҷҷат амалҳои бандагонро бар онҳо нависанд.

Ибни Аббос (р) гуфтааст: "Фариштагон ба ҳар як инсон ҳамчун муҳофиз гузошта шудаанду муҳофизии амалҳои онҳонд". Ҳар амали неку баде, ки анҷом медиҳанд, фариштагон онро китобат мекунанду ба боло арз мебаранд. Фариштагоне, ки барои ҷамъу басти амалҳои бандагон вакиланд, ин навиштаҳои фариштаҳои муҳофизро ба он чӣ вобаста ба бандаҳо Аллоҳ таъоло пеш аз ҳалқи инсон дар Лавҳулмаҳфуз сабт карда буд, муқоиса мекунанд, мебинанд, ки ҳарфе кам ё зиёд нарафтааст. Фариштаҳои муҳофиз чунон мувофиқ ба навиштаи Лавҳулмаҳфуз китобат кардаанд, ки гӯё аз ҳамон Лавҳулмаҳфуз нусхабардорӣ шудааст. Аллоҳ донотар аст.

Баъди ин баёни аҳволи бандагони итоъаткор ва гунаҳкор, меояд. Инак, дар ояти аввал аз нақӯкорон сухан меравад:

فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ۚ

ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

**Фа амма-л-лазӣна āманӯ ва њамилу-с-солиҳāти
фаюдхилухум Раббуҳум фӣ раҳматих.
Зāлика ҳува-л-фавзу-л-мубӣн.30.**

**30. Пас, ононе ки имон оварданд ва корҳои нек карданд, пас,
онҳоро Парвардигорашон дар раҳмати Худо дарорад, ин комёбии
ошкор аст.**

Агар бандаҳои Худо тақвокор шаванд, дар дунё амалҳои солеҳро анҷом диҳанд, Аллоҳ таъоло дохили раҳмати худ, (Ҷаннати пурнозу неъмат) мегардонад. Ин раҳмати Парвардигор барои онҳо фазлу наҷоти ошкору бузург аст, ки чун он дигар роҳи наҷотбахше нест.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ أَتَيْنِي عَلَيْهِمْ فَاَسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا

**Ва амма-л-лазӣна кафарӯ а-фа лам такун айāтӣ тутлә
ъалайкум фастакбартум ва кунтум қавма-м
мучримӣн.31.**

**31. Ва аммо ононе ки кофир шуданд, (ба онҳо гуфта мешавад:)
«Оё набуд, ки оёти Ман бар шумо хонда мешуд, пас, такаббур
мекардед ва қавми мучрим(кофир) будед?**

Дар ҳақиқат аз тарафи Парвардигор барои бандагонаш чунин меҳрубониҳо шудааст, ки ҳадду канор надорад.

Яъне омадани ин қадар ҳуҷҷатҳои қатъие, ки ҳамаашон ошкоро ба ваҳдонияти Ў таъоло ва барҳақ будани Расули Ў (с) далолат мекунанд, исбот мекунанд, ки омадани қиёмат, баъсу нушур ҳақ аст. Локин инсонҳое ҳастанд, ки ин ҳуҷҷатҳои зоҳирро ба эътибор намегиранду ба Аллоҳи ягона кофир мешаванд. Ояти мазкур барои чунин шахсон бонги хатар зада, бо як оҳанги дилхарош онҳоро хитоб намуда, фармудааст, ки дар он рӯзи пуртахлука ба шахсони кофиршуда аз тарафи Аллоҳ таъоло саволҳо шуда, мефармояд, ки магар расулони Мо назди шумо наомаданд, оятҳои Моро нахонданд, шуморо насиҳат накарданду нафаҳмонданд? Оё шуморо аз он амалҳои зарароваре, ки ба он даст доштед, наҳй накарданд?

Оё омадани расулони Мо ва оятҳои Моро хондану фаҳмонидани онҳо барои шумо неъматӣ бузург набуд?

Пас, чаро ба оятҳои Мо имон наовардеду рӯғардон шуда, кофир шудед? Пас, чаро ба бузургтарин ҷинойт ва саҳттарин гуноҳ, ки куфр аст, даст задед? Шахсони кофиршуда ба ин саволҳо чӣ ҷавоб мегуфта бошанд? Акнун мувофиқи тақозои ақли инсонии хирадманд ин аст, ки имрӯз Қуръон байни мардум мисли дастурхон гузошта шудааст, онро нодида нагиранд. Сари оятҳои он ба андеша раванд ва дарёбанд, ки ин китоби самовӣ аз инсон чӣ меҳаҳад. Агар мувофиқ ба он амал намоёнд, мутмаинам, ки чунин бандаи ба Қуръон амалкунанда аз таҳти хитоби Ў таъоло, ки меғӯяд: "Кунтум қавмам мучримин", яъне будед шумо дар дунё қавми гунаҳкор берун аст. Худоё, аз чунин хитоби Худ моро ниғаҳ дор. Омин!!!

Ояти зер бори дигар одати бади шахсони номбурдаро эзоҳ медиҳад...

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا

السَّاعَةُ إِنْ نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَيِقِينَ ﴿٣٢﴾

Ва изā қила инна ваъдаллоҳи ҳаққу-в ва-с-сāъату лā райба фихā қултум-м mā надри ма-с-сāъату ин-н-наъунну иллā ẓанна-в ва mā наҳну би мустайқини. 32.

32. Ва чун гуфта мешуд, ки ваъдаи Аллоҳ рост аст ва (дар) омадани қиёмат ҳеҷ шакке нест, мегуфтед: «Намедонем қиёмат чист, ҳеҷ тасаввур намекунем магар хаёле ва мо (ба ин суҳанҳо) яқинкунанда нестем».

Мазмуни ояти мазкур, валлоҳу аълам, ба шахсоне тааллуқ дорад, ки ба Қуръону гуфти Пайғамбар (с) бовар надоранд. Ҳар вақто ба чунин шахс гуфта шавад, ки зинда гардонидани баъд аз миронидан ваъдаи Аллоҳ ва ҳақ асту росту иҷро шуданист, инчунин қиёмат омаданисту дар омадани он ҳеҷ шакку шубҳа нест, дар ҷавоб гӯянд, ки мо намедонем, ки он қиёмат чист, ҳатто тасаввур ҳам карда наметавонем. Гумон мекунем, ки он як бофтаи хаёлот аст. Мо бовар надорем, ки он ҳақиқат бошад. Ба дурустии қиёмат яқин карда наметавонем. Чизеро, ки ба чашм набинем, чӣ хел ба ҳақиқати он бовар кунем? Албатта, ин суҳанҳоро шахсоне мегӯянд, ки ё ҳеҷ чизро намедонанд ё аз ёд баровардаанд, ки ин дунё дори имтиҳон ва киштгоҳ аст барои охират. Акнун шахсоне, ки хабарҳои Қуръонро қабул надоранд, оё онҳо интизоранд, ки дар боби фаҳмидани баъсу нушуру қиёмат ба таври хос ба ҳар кадомашон ваҳйи илоҳӣ биёяд? На! Ҳаргиз чунин нашудааст, зеро ки одати Аллоҳ таъоло чунин ҷорӣ нашудааст. Тавре маълум шуд, чунин шахсон бо исрор қиёмату зинда гардонидани баъд аз миронидан, ҳисобу китобу ҷазоро инкор намуданд. Ҳоло ояти зер аҳволи чунин шахсонро дар рӯзи қиёмат баён мекунад.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾

Ва бадā лаҳум саййиāту mā ъамилу ва ҳāқа биҳим-м mā kāну биҳи ястаҳзиун. 33.

33. Ва бадихои он чӣ карда буданд (дар рӯзи қиёмат), онҳоро зоҳир шуд ва он чӣ бар он истехзо мекарданд, онҳоро фаро гирифт.

Яъне чун қиёмат қоим шавад, пеши руйи бадкорон ҳамаи бадкориҳо ва натиҷаи тамоми амалҳои дар дунё содиркардаашон ҷилвагар мешавад. Пас дар он рӯзи ҷонгудоз он чиро, ки дар дунё хабари онро мешуниданду масхара мекарданд, мебинанд. Яъне вақто ки азоби дардноке, ки барояшон муқаррар шудааст, онҳоро ихота мекунад, дар ҳамин асно ба онҳо гуфта мешавад:

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسِكُم مِّمَّا كُنْتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوُكُمُ النَّارُ وَمَا

لَكُمْ مِّنْ نَّصِيرِينَ ﴿٣٤﴾

Ва қила-л-явма найс̄акум кам̄ нас̄итум лиқ̄ба явмикум ҳаза̄ ва маъвакуму-н-на̄ру ва ма̄ лакум-м мин-н-на̄сирин.34.

34. Ва гуфта шавад: «Имрӯз шуморо фаромӯш кунем, чуноне ки мулоқоти ин рӯзи худро фаромӯш карда будед ва ҷои шумо Дӯзах аст ва шуморо ҳеҷ нусратдиҳандае нест.

Шахсони номбурда вақто дар ихотаи азоби Ҷаҳаннам қарор мегиранд, ба онҳо (аз тарафи Аллоҳ таъоло ё фариштагони посбони Ҷаҳаннам) гуфта мешавад, мо имрӯз барои шумо муомилаи фаромӯшкунандагиро ихтиёр мекунем. Шуморо бо лутфу меҳрубонӣ навозиш намекунем. Гӯё шумо аз ёди мо фаромӯш шудаед. Чуноне ки шумо дар дунё рӯ ба рӯ шудани чунин рӯзро фаромӯш карда будед. Ҳатто охиратро аз ёд баровардед, умри худро дар ғафлат гузаронидед, барои чунин рӯзи бисёр даҳшатноку муҳим бо дастовезе, ки сабаби дараҷот ва халосии шумо шавад, наомадед. Ҳоло бошад, бар асари чунин фориғболӣ ва амалҳои анҷомдодаи бади худ барои шумо ба ҷуз нори сӯзони Ҷаҳаннам бошишгоҳи дигаре нест. Ҳеҷ қувваи ғридиҳандае нест, ки шуморо аз ин азоби Аллоҳ наҷот диҳад!...

ذَٰلِكُمْ بِأَنكُمُ اتَّخَذْتُمْ ءَايَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا ۖ فَالْيَوْمَ

لَا تَخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

З̄аликум би аннакуму-т-тахаз̄тум ай̄атилла̄ҳи ҳузува-в ва гарраткуму-л ҳай̄ату-д-дунй̄а. Фа-л явма ла̄ юхраҷуна минҳ̄а ва ла̄ ҳум юстаътабӯн. 35.

35. Ин азоб ба сабаби он аст, ки шумо оёти Худоро ба масхара гирифта будед ва зиндагии дунё шуморо фирефта карда буд».

Пас, имрӯз аз он берун карда нашаванд ва тавбаро аз онҳо талаб карда нашавад.

Ба шахсони номбурда гуфта шавад, ки шумо худро ба лаззатҳои дунё машғул сохтед. Шумо сухани Аллоҳ ва таблиғи Расули Ӯ (с)-ро шумидед, вале онро мазоҳу масхара кардед. Аз онҳо панд набардоштед. Шумо фирефтаи фиреби дунё гардидед. Ҳатто мегуфтед: «Ҷуз ин дунё дигар дунёе вучуд надорад, баъсу нушур нест». Агар бандаи муъмине шуморо насиҳате меҳонд, мегуфтед: «Монед! Бас будагист аз қиёмат ҳарф задан». Шумо ҳатто мурданро фаромӯшу барои фардои худ тӯшае омода накардед. Имрӯз ба ҷуз даромадан ба нори Ҷаҳаннам дигар чорае надоред. Шумо аз ин нор дигар берун намешавед ва аз шумо талаби узру тавба ҳам карда намешавад. Зеро вақти тавбаву надомат гузашт. Барои тавба кӯшиш шавад ҳам, суду манфиате надорад, акнун ин азобро ба сабаби он ақидаи ботилатон ҷазои шумо гардонидем!

فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَرَبِّ الْاَرْضِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ

Фа лиллаҳи-л-ҳамду Рабби-с-самāvāti ва Рабби-л арзи Рабби-л-ъāламйн. 36.

36. Пас, ситоиш Аллоҳро, ки Парвардигори осмонҳо ва Парвардигори Замин ва Парвардигори оламҳост.

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Ва лаҳу-л-кибрийāу фи-с самāvāti ва-л-арзи ва Ҳува-л-Ъазизу-л-Ҳаким. 37.

37. Ва дар осмонҳо ва дар Замин бузургӣ танҳо барои Ӯст ва Ӯ голибу боҳикмат аст.

Яъне ғайри Аллоҳ дигар ҳеҷ зоте мустаҳикқи ҳамду ситоиш нест. Ҳама ҳамду ситоиш хоси Ӯст. Зеро Ӯ таъоло Холиқу Молику Парвардигори тамоми махлуқоти Замину Коиноту оламҳост. Фақат мар Ӯрост бузургӣ ва бақою камол, чӣ дар осмонҳо ва чӣ дар Замин! Ӯ чунон ғолиб аст, ки ҳаргиз мағлӯб нагардад. Дар сунъи худ бисёр ҳакиму ботадбир аст, ки саҳве бар Ӯ нагузарад. Ҳама тадбирҳои Ӯ ҳакимона анҷом меёбанд. Инсон ба сӯии Ӯ бояд мутаваҷҷеҳ шавад, бо итоъат тамоми неъматашро қадр кунад, ба роҳи ҳидояти Ӯ равон гардад, худро аз ҳама канор дошта, барои дарёфти ризои Ӯ ҳаракат намояд, таслими Ӯ шуда, дар ҳама кор

аз Ў ёрї чўяд. Чун ба роҳи фармудаи Ў қадам мебардорад, набояд ба кибру риё роҳ диҳад. Чуноне ки дар ҳадиси қудсӣ омадааст, ки **«Ал кибриёу ридои вал азамату изори фаман нозаъани воҳидан минҳо қаззафтуҳу финнари»**, яъне «Кибриёӣ чодари Ман аст ва бо азамат будан либоси Ман аст, ҳар касе дар яке аз ин ду чиз ба Ман муноқиша кунад, Ман ўро дар оташ партоб хоҳам кард».

Худовандо, моро аз ҷумлаи шахсоне бигардон, ки итоъати амри Туро карда бошанд! Парвардигоро, аз хашму ғазабат моро як сӯ ниғаҳ дор. Ё раб, моро аз оташи Дўзах дар паноҳи исмати Худат ниғаҳ дор.

Албатта, Ту шунавандаву қариб ҳастӣ, илтиҷо дорем дуёҳои моро иҷобат фармо. Омин. Ё Раббал ʼаламин.

Поёни сураи «Ҷосияҳ» валиллаҳил ҳамд.

МУНОҚОТ БА ҚОИ ОХИРСУХАН

Э бор, Худои меҳрубонам,
Ман ҳамду санои Ту бихонам.
Маъбуде ба ғайри Ту надорам,
Дар роҳи Ту банда ҷоннисорам.
Номи Ту ҳамеша бар забонам,
Меҳри Ту ба умқи қалбу ҷонам.
Воҳиду Қадиму Ҳамадонӣ,
Соҳиби Замину Осмонӣ,
Молики тамоми коинотӣ,
Холиқи тамоми махлуқотӣ.
Ҳукме, ки ҳаменамоӣ тақдир,
Ҳаргиз накунад ҳавои тағйир.
Вобастаи Ту низоми олам,
Вобаста ба Ту мақоми одам.
Дар роҳи Ту ман қадам гузорам,
Бо номи Ту дасти кор дорам.
Чун бандаи гарқи дар гуноҳам,
Бо ҳар нафас аз Ту дод хоҳам.
Бо изни Ту, э Худои Қодир,
Гулчинӣ кунам зи боги тафсир.
Аз сӯйи Ту буд Худоям илҳом,
Тафсири ин пораҳо ёфт анҷом.
Банда зи хатоҳо дар амон нест,
Бе саҳе Туӣ, дар ин гумон нест.
Сӯйи Ту панаҳ барам зи лағжиш,
Гар саҳе кунам, ҳазор бахшиш.
Шак нест, Худои меҳрубонӣ,
Бахшандаи ҷурми бандагонӣ!!!